

Szakmapolitikai áttekintő javaslat –Policy Paper

A **szociális farm** a mentális és fizikális jóllétet, illetve ismeretátadást elősegítő szolgáltatásokat nyújt a mezőgazdasági munkába történő bevonással. Elsődleges célunk, hogy a hazai jogszabályok kiegészítésével egy olyan szabályozási környezet jöhessen létre Magyarországon, mely elősegíti a mezőgazdaság társadalmi funkciójának kiteljesedését és fejleszti a hátrányos helyzetű csoportok öngondoskodó képességének növekedését. Célunk, hogy a helyben gazdálkodók pozitív jövőképe erősödjön, valamint a hátrányos helyzetű csoportok aktivizálásával bekapcsoljuk őket a helyi gazdaság főáramába, hozzájárulva ezáltal a vidék gazdasági potenciáljának erősödéséhez.

A szociális farm kezdeményezés egyszerre felel meg az agrárium társadalmi felelősségvállalása területén zajló nemzetközi trendeknek és ajánlásoknak, valamint a különféle hazai vidékfejlesztési kezdeményezéseknek egyaránt.

Javaslatunk teljes mértékben szolgálja a gyakorlatorientált megvalósítását a 2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló jogszabály missziójának, melynek bevezetőjében már meg is jelenik a „termelési közösség” fogalomhasználat.

A Szociális farmok létrehozása javaslatunk nem egy új szervezeti forma kialakítását kezdeményezi, hanem a multifunkcionális mezőgazdaság társadalmi aspektusainak működési jogi keretfeltételeit igyekszik megteremteni.

Definícióját a következőképpen adhatjuk meg:

A SZOCIÁLIS FARM, a szociális és szolidáris elveknek megfelelően, a társadalmi és környezeti szemléletformálás érdekében működő kooperatív gazdálkodási forma, amely mezőgazdasági termelő, feldolgozó, szolgáltató tevékenységet végez hátrányos helyzetű személyek bevonásával; illetőleg mezőgazdasághoz kapcsolódó szemléletformáló kiegészítő tevékenységet végez a társadalom szélesebb köre számára. Típusai: Rehabilitációs-, Gondoskodó-, Társadalmi Farm.

- **Rehabilitációs Farm**, vagy szociális /rehabilitációs célú gazdaság: mely fő jellemzője a hátrányos helyzetű személyek bevonása szociális intézmény keretei között folytatott (mezőgazdasági termelő, szolgáltató) foglalkoztatás keretében.
- **Gondoskodó Farm**, vagy gondoskodó gazdaság: mely fő jellemzője a hátrányos helyzetű személyek bevonása mezőgazdasági tevékenységet végzők által, mezőgazdasági tevékenység végzésének helyén.
- **Társadalmi Farm**, vagy együttműködő gazdaság: mely fő jellemzője a szemléletformálás egy meghatározott személyi kör részére és/vagy foglalkoztatásba történő bevonás mezőgazdasági tevékenységet végző személyek mezőgazdasági tevékenység végzésének helyén.

Szociális farm = a mentális és fizikális jóllét, és a szemléletformálás forrása

Definíció	Eszközrendszer
<p>A szociális farm:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ szociális szolidaritás elvére épülő, ☐ kooperatív gazdálkodási forma ☐ amely szemléletformálási szerepkörrel is bír 	<p>A szociális farm:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ hátrányos helyzetű személyek bevonásával és/vagy javára ☐ mezőgazdasági termelő – feldolgozó - szolgáltató ☐ valamint ismeretterjesztő/oktató tevékenységet végez

A szociális farm 3 altípusa

	Célcsoport	Tevékenység helye	Tevékenység célja
1. Rehabilitációs farm	hátrányos helyzetű személyek	szociális intézmény keretei között	foglalkoztatás
2. Gondoskodó farm	hátrányos helyzetű személyek	mezőgazdasági tevékenység telephelyén	foglalkoztatás
3. Társadalmi farm	egy előre meghatározott célcsoport	mezőgazdasági tevékenység telephelyén	szemléletformálás (képzés és/vagy foglalkoztatás útján)

A szociális farmok **elsődleges célcsoportját** két alcsoport alkotja:

a) Gondoskodásra szoruló személyek, akik segítség nélkül nem képesek helyzetükön javítani (hátrányos helyzetű emberek, megváltozott munkaképességű emberek, gyermekvédelmi rendszerben elhelyezett gyermekek, fiatal korú személyek javító-nevelő intézkedés keretében, elítéltek, továbbá menekült, oltalmazott személyek). Sajátosságaiknak és igényeiknek megfelelően többek között képzés, foglalkoztatás, szocializáció, reszocializáció, rehabilitáció, rehabilitáció szolgáltatások nyújthatók számukra.

b) A felnövekvő generáció (óvodások, nevelési-oktatási intézmények tanulói, hallgatói valamint önkéntesek) számára többek között környezeti nevelés, esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és készségek fejlesztése, egészségfejlesztés szolgáltatások nyújthatók.

A szociális farmok **másodlagos célcsoportja** a tágabb közösség, melynek tagjai oktatási, szabadidős vagy foglalkoztatási előnyökre lelhetnek a szociális farmművelésben. A részükre nyújtható szolgáltatások: környezettudatossággal, fenntarthatósággal, esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és készségek fejlesztése, esélyteremtő programok, prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés.

Szociális farm fenntartója lehet egyéni vállalkozó, gazdasági társaság és egyéni cég, őstermelő, szociális szövetkezet, az állam szociális intézményi fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv, helyi önkormányzat, helyi önkormányzatok társulása (állami fenntartó), civil szervezet (alapítvány, egyesület), egyházi jogi személy.

A célcsoportok életminőségét a szociális farmon végzett tevékenységnek jelentős mértékben javíthatják. A Rahman-féle komplex életminőség modell dimenziói mentén észlelhető a családi, baráti viszonyok, az érzelmi jóllét, a lokális közösséghez tartozás érzésének kialakulása; az egészségi állapot javulása; az anyagi helyzet javulása; a munka és aktivitás értelmes tevékenységet biztosít; a kiegyensúlyozott, zöld környezet erősíti a személyes biztonság érzetét; a farmok környezettudatos, illetve biogazdálkodás esetén javítják a környezet minőségét. A szociális farmművelés **előnyöket hozhat a gazdáknak is.** A farm nyitottabbá válik a külvilág iránt azzal, hogy rendszeresen csoportok és egyének érkeznek látogatni vagy dolgozni. A gondoskodó, szabadidős és oktatási szolgáltatások a gazdaságnak új bevételi forrásokat kínálhatnak. A gazdák új kapcsolatokat, barátságokat köthetnek, új képességeket sajátíthatnak el azáltal, hogy a farmsegítők munkáját koordinálják.

Az új tevékenységekhez meg kell teremteni az infrastruktúrát, lélekben fel kell készülni az érkezők fogadására, időt kell fordítani a tevékenységek tervezésére, lebonyolítására. Célszerű lehet a farmsegítők számára nyitott és a gazdálkodó (család) privát tereit pontosan elhatárolni.

A szociális farmok a vidék számára új munkalehetőségeket teremthetnek, feltárhatják értékeit a külvilágnak. A pénzügyi befektetések megtérülési vizsgálatából közismert ROI (Return On Investment) mutatónak ma már van egy társadalmi változata, a SROI (Social Return On Investment). Egy brit számítás szerint a vizsgált szociális farmon befektetett minden egyes fontnak 3,77-szeresét fialta társadalmi haszonban az adott szociális farm a SROI mutató alapján.

A nemzetközi gyakorlatból többféle megközelítésre láthatunk példákat.

Nagy-Britanniában a *care farming* (gondoskodó farmművelés) mozgalom alulról építkezik, az állam egyelőre nem karolta fel a kezdeményezést. 2013-ban 180 *care farm* működött Nagy-Britanniában, elsősorban Angliában. A *care farmok* bevételi forrásai: jótékonyági szervezetek, helyi hatóságok (kliensek után kapott szolgáltatási díj), a kliensek ún. személyes költségvetési kerete (*personal budget*), szociális vagy egészségügyi szolgáltatást ellátó intézmények, adományok.

Norvégiában a kormány, pontosabban a Mezőgazdasági Minisztérium játssza a főszerepet a *green care* (zöld gondoskodás) ügyének előremozdításában. 2012-ben fogadták el a Nemzeti Zöld Gondoskodás Stratégiát. A szociális farmok személyre szabott jólléti szolgáltatásokat nyújtanak, a farmok minősítése kötelező az „*Inn På Tunet*” („Ki az udvarba”) rendszerben. 2011-ben közel 1100 norvég gazdaság kínált fejlődési/gyógyulási lehetőséget, nagyrészt iskolás osztályoknak és pszichés problémákkal küzdőknek.

Hollandiában a szociális farmok száma 1998 és 2009 között 75-ről több mint 1000-re emelkedett, és itt készül a legtöbb kutatás a témában. 1995-től a szociális farmok „terápiás” tevékenységei az AWBZ-ből, a hosszú távú gondozást igénylők számára kialakított egészségügyi biztosítási programból származó pénzzel is megvásárolhatók. A szektort segíti többek között a Mezőgazdasági Gyógyítás Nemzeti Támogató Központja (*National Support Center for Agriculture and Care*) nevű intézet is.

A német kezdeményezésű MAIE projekt szerint a szociális farmok fejlesztése terén **kezdeti fázisában** van (úttörő) Szlovénia, Csehország, Bulgária; **közepesen fejlett** Franciaország, Portugália, Finnország, Németország; **jól fejlett** Olaszország, Hollandia; **hivatalosan elismert pedig** Norvégia, ahol a szektor a legkomolyabb eredményeket érte el.

Magyarországon 2003-ban, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium háttérintézményén, a Fogyatékosok Esélye Közalapítványon keresztül, **különbéféle pályázati források támogatásával indult a hazai „autista majorságok” létrehozása és fejlesztése.** A szociális farm mozgalomban tíz éves tapasztalatok állnak tehát rendelkezésre, a megvalósítók hálózatba is tömörültek.

A hazai szociális farmművelési kezdeményezések tárháza viszont időközben egyre sokszínűbbé vált.

A szociális farm komplex modelljének megvalósításához a jogi keretek hazánkban jelenleg nem adottak.

A "problématérkép" kulcselemei:

- I. **Szociális Farm definíciója** - a szociális farm meghatározásának jogszabályi beillesztése.
- II. A „szociális farm szolgáltatás” a mezőgazdasági (kiegészítő) tevékenységként történő elismerése.
- III. A **Szociális Farm közösség**, mint a szociális és egyéb sérülékeny csoportokat összefogó szervezetek/ intézmények által a célcsoport bevonásával működtetett mezőgazdasági tevékenységet végző csoport elismerése (pl. speciális jogállású hátrányos helyzetűek kistermelői közössége = rehabilitációs farm).
- IV. A **Szociális Farm-közösség földhasználatának és földhasznosításának** megoldása- mely lehetőséget teremt a szociális farmok működéséhez.

A szociális farm számára kedvező jogszabályi környezet létrehozásának elsődleges célja egy új gazdaságnövelő eszközrendszer kialakítása, mely tevékenységbővítéssel egyaránt kedvez a meglévő gazdálkodóknak, valamint a hátrányos helyzetű célcsoportokat segítő, őket ellátó egyéb társadalmi alaptevékenységet végző, de gazdálkodást tervező szervezeteknek.

Célunk a vidéki környezet vonzóvá tétele, a passzív ellátásban lévő hátrányos helyzetűek bevonása és az aktív, munkaalapú jövőkép széles körű elterjesztése is.

A szociális farmok számának bővülése, fejlesztésük a következő fontosabb eredményeket hozhatja jövőképünk szerint: nő a vidék megtartó ereje; a gazdák megbecsülése; a hátrányos helyzetűek életminősége javul; a szociális farmok országos kiterjesztése akár több ezer fős nagyságrendben is generálhat munkahelyteremtést; bővülnek a szociális, gyermekvédelmi és egészségügyi szolgáltatók, intézményfenntartók rehabilitációt és foglalkoztatást biztosító lehetőségei; a természet iránti elkötelezettség szélesedik; jelentősen fejlődik a társadalmi integráció a gyakorlatban. Reményeink szerint néhány éven belül akár ezer szociális farmról számolhatunk be. A cél eléréséhez, a jogi javaslatokon túlmenően javasoljuk **szociális farm „startup” támogatás kialakítását; a jó példák bemutatásának intézményesítését segítő rendszer indítását;** továbbá **kezdeményezzük a Magyar Szociális Farm Szövetség megalakítását.** A szövetség elsődleges célja, terveink szerint a szociális farmok hálózatának működtetése és fejlesztése, valamint a hazai szociális farmok ügyének képviselője lesz.

Tanulmányunkban több kapcsolódó jogszabály módosítási javaslatot is felvetettünk (pl. SZJA Tv., ÁFA Tv., Alaptörvény és kapcsolódó Rendeletek)

Alábbi felsorolás a „legégetőbb” mezőgazdasági szabályozási változasi javaslatainkat mutatja be:

- ✘ **1. Javaslat:** a **Földforgalmi törvényben** (2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról) való elhelyezése
  - a mezőgazdasági tevékenység a definíciónak (pl. a kiegészítő tevékenységek felsorolásához történő illesztése), mint szociális farmszolgáltatási tevékenység
  - illetőleg a földbérleti jogosultak kivételeknél („nem minősül a használat átengedésének”) a szociális farm, mint tevékenységi formát ötvöző szervezet beemelése, mint egy negyedik szereplő a kivételek között
  - Ehhez kapcsolódóan célszerű lenne a 38/2014. (II. 24.) Korm. rendelet keretei között vagy másik új rendelet keretei között a szociális farmok elismertetésének illetőleg regisztrálásának szabályait rendezni.
- ✘ **2. Javaslat:** a szolidáris farmokat, a szolidáris gazdálkodást segítő elfogadott 2014-2020 Vidékfejlesztési Program alapján a **Szolidáris gazdálkodás jogcím támogatási rendeletbe**, a kedvezményezettek körének meghatározásánál jelenjen meg a fogalom. Kiváló lehetőség a fejlesztési folyamat megalapozására.
- ✘ **3. Javaslat:** **Kistermelői rendeletbe** (52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet a kistermelői élelmiszertermelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről), a kistermelő magánszemélyek mellé beemelni szociális farmokat, mint „kistermelő közösségek” csoportját, ahol pl. a bevont személyek legalább 50% hátrányos helyzetű. Tehát a kistermelői rendelet hatályát kiterjeszteni a szociális farmot üzemeltető személyekre. Mindezzel megteremtődnének a rehabilitációs farmok működési feltételei!
- ✘ **4. Javaslat:** a készülő **Üzemszabályozási rendeletben** kerüljön meghatározásra a szociális farm és annak részletezése. Fontos lehetőség a tisztázatlan kérdések pontosítására.
- ✘ **5. Javaslat:** a **Higiéniai rendelet** (64/2007. (VII. 23.) FVM-EüM együttes rendelet az állati eredetű élelmiszerek forgalomba hozatalának és az értékesítés helyén történő élelmiszer-előállításnak élelmiszer-higiéniai feltételeiről jogszabály) módosítása során is lehet esély az ott nevesített marginális tevékenység kapcsán a szociális farmokra történő utalás beemelésére és más termékkörökkel való kiszélesítésére.

**SZOCIÁLIS FARM
HÁLÓZAT**

www.szocialisfarm.hu

Kontakt:

- Szimbiózis Alapítvány – 3527 Miskolc, Augusztus 20 u. 12.
tel/ fax : + 46 / 357-637 , e-mail: szimbiozis@szimbiozis.net
- Jakubinyi László
e-mail: jakubinyi@szimbiozis.net , mobil: + 30/ 681-4482